

ISCODITORII

Anne Gisleson este scriitoare, cofondatoare a centrului Antenna de promovare a literaturii și artelor vizuale din New Orleans, director al Programului de Creative Writing din cadrul Centrului pentru Arte Creative din același oraș. Eseurile sale au apărut în publicații precum *Los Angeles Times*, *The Atlantic*, *The Oxford American*, *The Believer* și în câteva antologii, printre care *The Best American Non-Required Reading*, *Best Music Writing*, *Life in the Wake*. Este coautoare, alături de fotografa Michel Varisco, a albumului *Shifting: How to Rebuild a City: Field Guide from a Work in Progress*, care ilustrează deopotrivă frumusețea și starea de degradare a deltei fluviului Mississippi de după uraganul Katrina. Anne Gisleson locuiește în New Orleans împreună cu soțul ei și cu cei doi fii.

ANNE GISLESON

Iscoditorii

Un an de cugetări, băutură,
tristețe și lecturi

Traducere din engleză și note de
Raluca Miheșan și Adina Cobuz

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

*Pentru John, Kristin, Susan, Soren, Amy, Rachel și Rebecca
și, mai ales, pentru mama și tata*

„Căutarea este acel lucru pe care l-ar întreprinde oricine dacă n-ar fi cufundat în rutina zilnică a propriei vieți... Să devii conștient de posibilitatea căutării înseamnă să fii pe punctul de a face o descoperire. Să nu fii pe punctul de a face o descoperire înseamnă să nu fii cuprins de disperare.“

— Walker Percy, *The Moviegoer*¹

1. Walker Percy, *Mirajul fericirii*, trad. de Cătălina Antonia Stoenescu, Polirom, Iași, 2013, p. 20.

Cuprins

<i>Prefață</i>	11
IANUARIE <i>Toate sunt deșertăciune</i>	21
FEBRUARIE <i>Lumea de piatră</i>	43
MARTIE <i>Pântecele chitului</i>	66
APRILIE <i>Cazna cea de Taină sau Popasurile Crizei Existențiale (Via dolorosa)</i>	86
MAI <i>Pădurea-ntunecată</i>	114
IUNIE <i>Voci deasupra apei</i>	134
IULIE <i>Cel mai viu dintre noi toți</i>	147
AUGUST <i>Mahmureala metafizică</i>	162
SEPTEMBRIE <i>Zidurile cetății</i>	184
OCTOMBRIE <i>Cetatea fără ziduri</i>	201
NOIEMBRIE <i>Ninive</i>	223
DECEMBRIE <i>Împărțirea pâinilor</i>	248
AJUNUL ANULUI NOU <i>Tancurile contra gășilor</i>	266
<i>Mulțumiri</i>	275
<i>Anexă: cărți citate</i>	277

Prefață

In vreme ce ne îndepărtam de portul Yokohama, priveam de pe puntea vasului de agrement cum dispărea în ploaia mărunță de început de iunie cel mai mare ceas din lume. Cosmo Clock 21 e un ceas cu afișaj electronic plasat în centrul unei roți gigantice care-și învârte luminile de carnaval. Timpul ca atracție într-un parc de distracții. S-a risipit în vreme ce noi ne-ndreptam spre sclipitorul tărâm nocturn al canalului Shiohama. Linia încâlcită a orizontului din negură și oțel se răsfrângea tremurătoare în luciul întunecat din jurul nostru, îngroșat de norii joși de furtună. Pornisem într-o croazieră de noapte prin jungla industrială împreună cu Brad, soțul meu, și cu alți câțiva oameni, printre care și doi prieteni din New Orleans stabiliți în străinătate și pe care nu-i mai văzusem de ani de zile. Am trecut de rafinării, de platforme petroliere și combinate siderurgice, străbătând albia dragată pentru transport maritim a râului Sumida, presărată de un păienjeniș de canale și insule artificiale. Sigla galbenă care împodobește broșura agenției de turism își transformase caracterele japoneze în țevi stilizate, valve și coșuri de fum. Limba ca rafinărie.

Echipajul a adus din partea casei niște băuturi de un verde fosforescent, a căror denumire se traducea „noaptea amintirilor profunde“. Brad a spus în glumă că suna a ceva ce-am

bea la întâlnirile clubului nostru de carte. În timp ce, în volora umedă și sărată, ne îndesam mai bine pălăriile pe cap și ne înfofoleam în haine, le-am povestit amândoi celorlalți cum în urmă cu șase luni înființaserăm acasă, în New Orleans, așa-numitul Club de lectură dedicat crizelor existențiale. Cum se întâmplă de regulă în asemenea situații, oamenii au reacționat deopotrivă cu amuzament, admirație și scepticism. Ni se părea normal să vorbim despre club în acel peisaj nocturn și diafan, printre mașinăriile uriașe care puneau în mișcare civilizația, estomplate de strania împreunare de pâclă și halogene. Clubul de lectură devenise modalitatea noastră de a interacționa cu lumea; începuse să-și pună amprenta asupra vieții și experiențelor noastre în foarte multe privințe.

Brad s-a dus în salonul de sub punte ca să vadă dacă poate să mai primească un pahar de amintiri profunde, iar prietenii mei s-au înghesuit lângă puntea de comandă, încercând să tragă de limbă un membru al echipajului, deoarece ghidul vorbea în japoneza lui prolixă și anchilozată și chiar nu știam ce se întâmplă. Totuși, nu mă deranja, mă simțeam bine chiar și așa, dezorientată. Mă uitam cum niște fete îmbrăcate șic se țineau de balustradă și-și trăgeau în jos fusta umflată de vântul insistent în vreme ce se pozau clătinându-se în fața giganticei rafinării TOWA, ce se profila strălucitoare și amenințătoare. Vasul de agrement s-a oprit pe loc, înclinându-se puțin, în timp ce cupluri și tinere zâmbitoare se grăbeau la tribord ca să-și facă poze având în fundal kilometri de grinzi și țevi curbate, care păreau artistice în lumina și aburul dimprejur.

Mă aflam departe de casă, la celălalt capăt de lume, după o jumătate de an de club de carte, iar trăirea intensă din acea clipă mă uimea și mă speria în același timp. Simțeam cum mă răscolește, eram atentă la propriile reacții. Excursia aceea stranie pe râul Sumida părea o încheiere potrivită pentru o vacanță în Japonia marcată de catastrofe și inedit. Participam la un simpozion academic pe tema urmărilor dezastrelor, ținut la

Universitatea din Tokio, unde predă unul dintre prietenii mei din New Orleans. La conferință și în baruri, savanți din toată lumea emiteau tot felul de teorii, analize și opinii personale despre variile dezastre individuale sau regionale, naturale sau antropice, cu accent pe felul în care oamenii reușesc să facă față urmărilor și să treacă peste nenorociri. Nevoia imperioasă de a ne împărtăși ideile și descoperirile, preocuparea comună față de distrugere și supraviețuire, ca și băutul făceau parte și din întâlnirile noastre în cadrul clubului, doar că acum totul avea o altă amploare și se desfășura pe alt continent.

Te puteai lăsa lesne pradă imaginației și purtat de val, în timp ce ambarcațiunea se afunda tot mai mult pe canal. Prietenii mei mi s-au alăturat la pupa. Într-un complex energetic al unei companii japoneze de căi ferate, macarale-portal uriașe stăteau nemișcate pe marginea apei, înconjurate de mormane de cărbuni care păreau aproape scatologice. Unul din prietenii mei a spus că macaralele îi aminteau de Cerber, paznicul porților Infernului, celălalt, că seamănă cu niște girafe. Mie îmi păreau pur și simplu niște animale preistorice ce stăteau să fete, cu capetele ridicate în noaptea de satin. Apoi s-a lăsat tăcerea și-am rămas cu toții din nou ca-n transă, pierduți în propriile interpretări.

Prietenul nostru Chris avusese ideea întâlnirilor clubului de lectură în decembrie. Frământat de gânduri și obsesii, se înființa adeseori la noi acasă, urmărit parcă mereu de o angoasă existențială, care plutea în juru-i precum norii de praf ai lui Phippen din *Peanuts*¹, sau, alteori, învârtejindu-se precum diavolul tasmanian, cu o repeziciune amețitoare. Dar Chris nu-i nici pe departe o caricatură sau un desen bidimensional, ci e plin de viață și adevărat, înzestrat cu ceva mai multă însuflețire decât oamenii de rând, un elan lăuntric care-i venea din

1. *Peanuts* este o bandă desenată, ale cărei ilustrații și texte sunt create de Charles M. Schulz.

străfunduri. Irlandez la obârșie, locuind în Boston, zbucluit pe dinăuntru, Chris a fost mai toată viața lui de adult actor, maestru de ceremonii într-un cabaret, administrator de ONG și muncitor în construcții. De obicei întâmpinăm cu brațele deschise firea lui fără astâmpăr, mai ales atunci când pregătesc cina și îmi plâng de milă. Și Chris se autocompătimește, cu toate că ne confruntăm cu situații foarte diferite. Eu scriu, predau, am copii și un soț, iar zilele se leagă laolaltă prin ceea ce numim îndeobște *responsabilitate*. Chris e parcă trimisul unui tărâm pe care l-am părăsit cu ani în urmă și de care-mi amintesc cu drag câteodată, purtând cu el povești exotice și istovitoare despre deprinderile lui – frecvențele și nechibzuitele relații trecătoare, nopțile de beție și, mai nou, ritualurile precum mesajele erotice și gâlcevile de pe Facebook. M-a întrebat de curând dacă n-aș vrea să ținem o prelegere, să dezbatem între patru ochi pe teme filozofice. Am refuzat pe loc, viața mea era deja un hățiș de obligații personale, dar mă încânta ideea de a vorbi într-un grup, într-un fel de proiect social.

Așadar, cu câteva săptămâni înainte de Crăciun, când ne aflam în localul Hot Wok dintr-un mall de la periferie, am mâzgălit împreună cu Brad o listă pe un șervețel. Am discutat, sub crengile unui copac fals care atingea un candelabru-cora-bie din plexiglas, despre oamenii care ar putea fi interesați de un club de lectură dedicat crizelor existențiale. Băieții noștri, în vârstă de doisprezece și cinci ani la vremea aia, se duceau și se-ntorceau de la bufetul suedez, înflăcărați și radiind de bucuria satisfacției imediate. Unii oameni își găseau firesc locul pe listă, despre alții a trebuit să dezbatem mai pe îndelete, iar vreo câțiva au fost eliminați într-un final. Băieții s-au întors la masă cu farfuriile pline și-ntr-un haos complet: felii de pizza, rulouri de sushi, cuburi de jeleu și, având în vedere că locuiam în sudul statului Louisiana, vreo doi creveți întregi ca să-i sfârtece.

În timp ce întocmeam lista, ne-am dat seama că, într-adevăr, prietenii noștri păreau să aibă nevoie și ei de un astfel de grup. Cu toții se confruntau cu de toate, val după val – divorțuri, concedieri, noi locuri de muncă, nou-născuți, planuri de mărire a familiei, nesiguranță economică persistentă și câștiguri neașteptate. Oamenii erau încordați pe măsură ce anul 2011 se apropia de final, iar 2012 părea să prevestească anumite încercări. Chris ne expediase o felicitare lucrată manual, cu discul ștanțat al calendarului maya, în care zicea așa: *Hai s-o facem! Păzea, 2012! O să fie o aventură nebună.* Un alt prieten, Case, a apărut într-o zi la noi acasă având pe antebrâu un tatuaj cu îndemnul *Da în 2012.*

Momentul părea potrivit și pentru mine. Tata avea leuce mie de doi ani și îi era din ce în ce mai rău. Din cauza bolii, trebuia să meargă des la spital. Parcometrele, holurile reci și conversațiile cu un tată veșnic țăfnos, frica paralizantă care mă-ncerca în lift coborând din secția de oncologie, oamenii în halate care doar își făceau treaba. Mic dejunuri săptămânale cu mama, care avea nevoie s-o asculte cineva. Copiii noștri creșteau și nevoile lor deveneau tot mai complicate. M-am văzut prinsă în vârtejul neașteptat al vârstei mijlocii: mă străduiam să țin echilibrul între tinerețe și îmbătrânire, în corpul meu, în mintea mea, în familia mea. Dar, firește, nici pomeneală de vreun echilibru, doar o luptă surdă, zi de zi, aproape fără excepție.

În plus, o mare parte din viața mea de adult a fost marcată de crize. O țineam din lac în puț. Pe la douăzeci și ceva de ani, la scurt timp după ce-am terminat masteratul și aveam impresia că pășeam mai realizată sau măcar calificată în viață, sora mea mai mică, Rebecca, s-a sinucis. Un an și jumătate mai târziu, tocmai când începeam să mă simt iarăși normal, s-a sinucis și geamăna ei identică, Rachel. Am fost opt copii la părinți. Acum mai rămăseserăm șase, patru fete și doi băieți, un sfert dintre urmași pieriseră. Să-ți pierzi o soră sau

un frate, mai ales de tineri, este o lovitură ieșită din comun, e o ruptură în istoria comună și în ADN care-ți schilodește identitatea. Vechea ta viață s-a făcut țandări, noua ta viață capătă contururi incerte, năpădită de rușine și durere. Și încă n-am spus nimic.

Când durerea s-a mai atenuat și viața și-a reluat cursul, am cunoscut un bărbat cumsecade, amuzant, cu preocupări artistice și chipeș, pe numele lui Brad. Trecuse și el prin traumele lui. Tovarășa de viață murise cu un an în urmă din cauza unei tumori pe creier, la vârsta de 33 de ani, și îl lăsase cu un fiu de trei ani. Eram amândoi prieteni vechi cu suferința, dar eram hotărâți să-i facem față și să ne bucurăm de viață. Ne-am căsătorit chiar în acel an. La scurt timp după întoarcerea din Mexic, din luna de miere, am fost siliți să ne părăsim casa când uraganul Katrina a distrus o mare parte din oraș. Goniți din căminul nostru, în stare de șoc, ne-am construit noua familie pe drum, cu un fel de libertate proprie refugiaților și mânați de o iubire impetuoasă. Când am putut să ne întoarcem într-un final acasă, am fost copleșiți și de viață, nu doar de distrugere: ne-am dat seama că în luna de miere din Mexic, undeva în Oaxaca, printre sticlele de mescal savuros, rămăsesem gravidă. În primii cinci ani de după uragan, am funcționat în regim de supraviețuire, cu doi băieți de vârste mici, în vreme ce Brad și cu mine ne implicam în acțiuni civice și făceam eforturi istovitoare pentru reconstrucție.

Până în 2011, viața se așezase pe un oarecare făgaș. Copiii creșteau fără probleme, aveam amândoi slujbe convenabile, orașul se refăcea de bine, de rău. Ne bucuram de multă dragoste, iar câteodată chiar de fericire. Într-un final, după toate acestea, găseam un pic de spațiu să reflectez, să trag linie și să adun. Între granițele aceluia spațiu m-a încercat o groază persistentă, neliniștitoare, zi după zi. Deveneam absentă la casa de marcat, privind cum vânzătoarea scanează codul de bare, sau mă lua amețala la volan, în vreme ce băieții stăteau pe

bancheta din spate, și aveam convingerea nedeslușită că totul se derula cum nu trebuie – drumul meu, misiunea mea ca mamă, omenirea pe de-a-ntregul. Mai târziu, prin intermediul întâlnirilor clubului de lectură, aveam să aflu că exista o denumire pentru acea stare: mahmureală metafizică. Atunci când Chris mi-a pomenit de cărți, păreau un posibil remediu.

În ziua aceea, după ce am întocmit amândoi lista pe șervețelul de la Hot Wok, am achitat nota sub corabia sclipicioasă și, cu burțile pline, anticipam o după-amiază de regrete gastrice. Câteva dintre calitățile comune ale oamenilor de pe listă s-au dovedit a fi următoarele: cufundarea periodică în tristețe, aplecarea înspre introspecție întreținută de zbuciumul interior, o fire binevoitoare plus simțul umorului. Unii aveau tendința de-a sta pe margine, dar alții se purtau precum moliile la bec. Mulți păreau să-și ducă și ei propriile căutări, doar că altfel. Mulți nu se cunoșteau între ei. Eram conștienți că proiectul nostru putea să pară pretențios, prostesc sau absolut necesar. În următoarea săptămână, am vorbit cu câțiva dintre cei doisprezece candidați, iar celorlalți le-am trimis e-mailuri.

Aveam o oarecare rețineră când i-am invitat la un club de carte dedicat crizelor existențiale, așa că am fost surprinși de entuziasmul lor. Unii au acceptat după câteva secunde, alții, mai precauți, au cerut lămuriri. Ce vrei să spui prin „crize existențiale“? *Știi tu, acele momente în care îți pui întrebări, dorința de a găsi un sens sau un scop în viață.* Cât de deprimant o să fie? *Nu trebuie să fie deloc deprimant. Existențialismul vorbește de fapt despre optimism și implicare, nu despre disperare... nu-i așa?* Cum o să funcționeze? În fiecare lună, cineva alege un text de citit. Apoi, cu puțin noroc, în urma dezbaterii, următorul text va veni de la sine, și astfel vom înlănțui discuțiile de la o lună la alta. Au fost propuse câteva denumiri posibile pentru grupul nostru – Vedetele futilității, Existențialiștii anonimi și, preferata mea, Futilitarienii –, dar

până la urmă am păstrat o denumire generică și adunarea noastră s-a numit pur și simplu „clubul de lectură dedicat crizelor existențiale“. Un recrutar a întrebat dacă o să avem un fel de salut secret. *Sigur, de ce nu?* Am hotărât să ne strângem mâinile ferm, cu o privire cam lungă și-un oftat din rărunchi.

În ziua de după plimbarea cu vasul de agrement urma să ne întoarcem acasă, în New Orleans. Seara avea un aer de rămas-bun. Spre sfârșitul excursiei, căpitanul i-a întrebat pe pasageri ce culoare preferă pentru lumini, roșu sau alb. Albul a câștigat. Era încântat și ne-a povestit cum lumina albă și fumul alb pot fi leac pentru suflet. Un prieten ne traducea, în timp ce câțiva ne încruntam sceptici. În timpul turului, prietenii mei, care crescuseră și ei în sudul statului Louisiana, tot repetau cât de mult le amintea de casă, de lumina și fumul care se ridicau din mlaștini de-a lungul autostrăzii I-10 și brăzdau fluviul Mississippi ca niște fremătătoare orașe în miniatură. Aceeași dramă depărtată și intermitentă a instalațiilor de ardere, aceleași mirosuri pătrunzătoare de petrol care-și schimbau proprietățile după cum bătea vântul. Chiar că amintiri profunde.

Totuși, leac pentru suflet?

— Oamenii pot găsi oriunde alinare, a spus Brad. În plus, e ca o călătorie la căderea întunericului. Transformarea aceasta poate să se producă doar când se lasă seara, în afara cursului vieții de zi cu zi.

Se referea la o întâlnire a clubului din urmă cu câteva luni.

Ca de obicei, eu mă afundam în beznă, în timp ce Brad săpa către lumină. Ca de obicei, el avea dreptate. Chiar am simțit forța de transformare a acelei călătorii asupra noastră – acum ne percepeam existența altfel, dintr-un unghi diferit, alimentată de gânduri noi și noi șuvoaie, o metaforă fantastică pentru timpul scurs de la înființarea clubului. Excursia în Japonia, despre care am crezut că va fi o evadare din chinul

și stresul ultimelor șase luni, de fapt le accentua, confirmând astfel că venise într-adevăr vremea pentru introspecție, pentru marile întrebări ale existenței.

A doua zi urma să fim în celălalt capăt al lumii, și abia așteptam să ajungem acasă, să le dăm băieților noștri cadourile, să ne uităm împreună la poze și să le povestim despre toate lucrurile minunate pe care le-am văzut. Brad ne-a adunat pe noi, prietenii din liceu, ca să facem o poză pe puntea alunecoasă, în fața unei structuri care arăta ca o rampă de lansare a rachetelor pe cale să explodeze. Mi-am dat seama că nu mai stătuserăm așa de peste douăzeci de ani, de când ne strâmbam în poza balului de absolvire, într-un hotel din centrul orașului, deghizându-ne în adulți sofisticăți. Și iată-ne acum pe un canal sclipitor și efervescent din estul Japoniei. Mă umplea de uimire felul în care viața, ramificându-se, ne ajuta iar și iar, în modalități surprinzătoare, să reînnoim legătura cu trecutul nostru.

Când excursia s-a terminat, ne-am întors, pleoștiți din cauza vremii, înapoi la debarcader, la birourile luminate și la hotelurile înalte din Yokohama, la numărătoarea amețitoare și spectaculoasă a ceasului Cosmo Clock 21.

IANUARIE

Toate sunt deșertăciune

Aproape toată lumea și-a făcut apariția la timp, lucru neobișnuit pentru orice reuniune în New Orleans. Prietenii noștri au parcat și au închis farurile sau și-au legat bicicletele de gardul vechi din fier. Pașii lor răsunau pe veranda de lemn. Întâlnirea de la șapte și jumătate a fost anunțată de clopotele dogite ale turlei bisericii din intersecția cu strada Dauphine. Acum câțiva ani, biserica și-a schimbat numele în Fericitul Francis Xavier Seelos, în cinstea unui preot din zonă care a murit având grijă de bolnavii de febră galbenă după Războiul Civil. Deși era aproape un sfânt, în purgatoriul canonic, legitimitatea așa-ziselor lui miracole trebuia ratificată de birocrăția Vaticanului. Mărturiile atestau că fusese un mare binefăcător, chiar sfânt, dar avea el oare puteri magice?

Pe masa noastră scundă din living stăteau îngrămădite sticle de vin, iar lumea se-așezase pe canapele și pe fotoliile-puf de pe podea. Proiectul nostru părea să necesite niște whisky de calitate, un exemplu rafinat de producție umană – specia își vădea valoarea –, așa că eu și cu Brad cumpăraserăm o sticlă de Aberlour. Pentru această primă întâlnire nu aveam totuși așteptări foarte clare, și cu atât mai puțin un program bine stabilit, prin urmare nimeni nu prea știa cum să înceapă.